

umetniška. — Pod Župančičevo repertoarno-kulturno politiko ne bi bilo danes v repertoarju mesta Talismanu ali pa na Borštnikovem srečanju Igri o smrti.

Kot upravnik SNG je pokazal polno razumevanje in skrbi tudi za arhiv Drame, zlasti za literarno historični del Dramatičnega društva, oziroma Deželnega gledališča. Ta del sem popisal in uredil 1931 pod številko L-H 780. Zaradi nemogočih prostornih okoliščin v Drami in zaradi varnosti smo ta del arhiva med italijansko okupacijo po Župančičevem posredovanju z dr. Šlebingerjem 2. novembra 1941 preselili v NUK. Ta arhiv je bil ob bombardiranju Ljubljane tik pred koncem vojne delno prizadet. Zdaj pa je v celoti v varstvu in v prostorih Slovenskega gledališkega muzeja.

Upravnik Župančič je med italijansko okupacijo podpisal številne fiktivne račune in fiktivne prevode iger. Vsote so šle v prid OF.

Z njegovo vednostjo so bile med uradnimi urami v prostorih Drame zapriesežene tri desetine Narodne zaščite.

Med okupacijo je bil dalj časa na zdravljenju v Šlajmarjevem domu, kjer smo ga obiskovali. Ob osvoboditvi Ljubljane smo ga iz Šlajmarjevega doma prepeljali na Cankarjevo 11 in ga na rokah odnesli v upravo SNG, kjer je za kratek čas spet prevzel vodstvo gledališča.

10. 5. 1945 je ob spremstvu svojega zdravnika pričakal v balkonski dvorani Univerze prvo Narodno vlado, ki je bila postavljena v Ajdovščini. Čakal sem z njim in bila mi je posebna čast, da sem ob tej zgodovinski priliki in po njegovi želji recitiral njegovo pesem Osvoboditeljem.

Naj končam. Smisel in etičnost Župančičevega gledališkega dela za odrsko slovenščino in za razvoj naše dramatike in gledališča je bila velika in nadvse zares. Neizbrisno je zapisana v naši gledališki kulturi. Kot taka naj bi bila in naj bo v opomin sedanjim in bodočim ustvarjalcem, ki se s svojim delom prepletajo pri oblikovanju naše gledališke podobe.

Ivan Jerman

NEKAJ SPOMINOV NA OTONA ŽUPANČIČA

Pod njegovim vodstvom sem v Drami SNG prehodil svojo gledališko pot. Ni bila ne ravna ne lahka, pa vendar ni bilo na njej samo trnje in strmi klanci. Ob premišljevanju na tista leta vstaja iz njih podoba Otona Župančiča, dramaturga — oblikovalca odrskega govornega jezika in pozneje upravnika, ki je v najusodnejšem času krmaril gledališko ladjo.

O njegovem dramaturškem delu, skrbi za jezik govore kupi pokracanih prevodov, prečrtanih stavkov in besed z njegovo pisavo. Slika, na katero se je samo on spoznal in za katero je z bridkostjo in pritajeno nejevoljo tožil, da bi bilo dosti preprosteje, če bi delo sam prevedel. Bilo bi prej in bolje opravljeno. Da se je prav pod njegovim vodstvom nabralo v arhivu do 150 prevodov, ki so čakali na uprizoritev, priča, da jih ni utegnil popraviti, ali pa tudi, da je skrbel za prevajalce. Iz tega arhiva smo pod okupacijo črpali denar, ker smo prevod še enkrat plačevali, in ga porabljali za potrebe OF.

Druga težava je bila v izbiri repertoarja, ker je moral segati po manj kvalitetnih ali pa po sploh nekvalitetnih delih. Kakovost sporeda so bolj

narekemale denarne kot pa umetniške potrebe, ker so bili dohodki od predstav zaradi trajne finančne krize življenjskega pomena.

Sicer se je pa tudi to nekako ohlapno ujemalo z njegovo mislijo, da morajo skozi gledališče vsi tokovi človeškega duha.

Lektorja, ki skrbi za govorjeni odrski jezik, nismo poznali. To delo je opravljal dramaturg.

Igralci so bili iz različnih narečnih območij Slovenije. Iz te govorne mešanice ustvariti odrski govor, ki naj bi bil vsaj približno enoten, je težka, dolga, trnova pot. Pa še stiska s časom. Bralnih vaj za mizo je bilo komaj toliko, da smo se za silo seznanili z besedilom in dejanjem igre. K temu je treba prišteti še tujerodec v ansamblu. Zelo, zelo težko si je predstavljati, še teže pa opisati in ovrednotiti Župančičevo delo, ki ga je opravil na tem področju.

Neslovenca sta bila v ansamblu Rusa Boris Putjata in Marija Nablocka. »Putjatiti« je pomenilo govoriti slovensko z ruskim naglasom in intonacijo, kot je govoril Putjata. Njegovemu vplivu so nekateri igralci podlegali bolj, drugi manj, dokler se ni z zorenjem ansambla sčasoma »putjatenje« popolnoma izgubilo. Lepo je Putjata ilustriral težave, ki jih je sam imel s slovenščino. »Kakšen hudič pa je ta jezik. V ednini je okno z odprtimi o, v množini pa z ozkim.« Tudi z »l« je imel težave. Ker se je »l« pri glagolu v preteklem času izgovarjal kot »u«, je mislil, da mora vse koščne »l« pouiti — tako je nastal iz kanala »kanau« in iz generala — »generau«. To omenjam zato, da pokažem kakšne dodatne težave je moral Župančič premagovati.

Kritiku »Slovenskega naroda« dr. M. Zarniku je bilo »putjatenje« sila všeč in obžaloval je, da ni slovenščina tako mehka in blagozvočna kot ruščina.

Po drugi strani pa sta Putjata in Nablocka s svojo visoko umetnostjo veliko prispevala k umetniškemu razvoju naše Drame.

Pravilno poudarjanje besede, značaj vokalov, smisel in pomen stavka, njegov logični in psihološki poudarek pa potegnjeni in potisnjeni naglasi — kar sodi že v zgodovino — je bilo obvezno opravilo.

Iz dolenjščine, notranjščine, štajersčine, gorenjščine, primorščine narediti enoten odrski jezik — kako? Župančič je rešil to tako, da se je naslonil na jezik, ki ga govore nekako od Velikih Lašč do Cerknice, potem ko ga je očistil ostrih narečnih poudarkov. Ob nekem pomenku o jeziku mi je rekel, da tam prav govore. Večkrat me je tudi vprašal, kako pri nas v Cerknici naglasijo besedo, za katero je bil v dvomu. Ob Župančiču in po njem je to delo nadaljeval Josip Vidmar.

Župančič ni bil le umetnik pisane temveč tudi govorjene besede. Kaj pomaga še tako poetično besedilo, če ga pa neustrezno, malomarno, ali celo nemarno poveš.

Beseda mu je bila sveta. Izgovoril jo je, kakor jo je v svoji umetniški duši občutil. Gledališče mu je bilo svetišče besede.

Pri vajah ni smel pri igralcu manjkati svinčnik. Le Milan Skrbinšek je bil stalno brez in jih je prihuljeno kradel soigralcem. Rekli smo, da jih žre. V besedilo smo morali vnašati naglase. Stavek je moral imeti svoj lok, kratki in dolgi naglasi so dajali govoru ritem in muzičnost. Jezik je moral peti. Če bi mu kdo zdrdral stavek, kot bi izstrelil rafal iz strojnice z enakomernimi poki in presledki, ali da bi dva pomensko različna stavka povedal v eni sapi in intonaciji, ne da bi upošteval ločila — kar pogosto slišimo — bi videl hudiča.

Župančič je znal tudi zakričati, se na svoj edinstveni način zadreti, da te je spreletelo. Znal se je razjeziti, znal se je razhuditi. Napačno naglašena beseda ga je prav fizično zbolela. Čut za jezik mu je bil dan v prepolni meri in ni skoparil z razdajanjem. Kaj se je namučil, je vedel on sam. Ni tožil. Bil je vztrajen. Za vruga ni popustil.

Si predstavljate dirigenta z absolutnim posluhom ob razglašenem orkestru? To je bil on.

Bil nam je nesporna avtoriteta. Kar je rekel in kakor je odločil, je držalo kot pribito. Verjeli smo mu, popolnoma zaupali.

Kadar je bil pri vaji v parterju, so bili hodniki prazni. Igralci smo čepeli ali za odrom ali po garderobah in čakali, kdaj bo koga poklical in spiral z njega jezikovno nesnago. To ni bil strah, ker ni šlo za kazen ali kakršnekoli zle posledice, bila je bolj zadrega, nekakšen sram, ker ne znaš, kar bi moral kot igralec znati.

Zahteval je jasen, slišen in razumljiv govor. Ne glede na karkoli je prekinjal vaje, tudi generalke, in popravljaj govor. Imel je slikovite prisposodbe. Dobri igralci je zaklical iz parterja: »Govorite, kot bi prihajalo iz kurje riti!« Natanko si videl našobljena usta, iz katerih ni mogla priti jasna govorica. Ali: »Hodi kot kozica, ki stresa bobke.«

Po premieri »Romea in Julije« me je poklical v pisarno. Vstopim nedolžno radoveden, ker nisem imel ničesar na vesti. On stoji ob mizi, gleda skozi okno, nato me premeri od nog do glave in reče: »Povejte mi prolog.« »Prolog?« se začudim, kar menda izrazim tudi s kretnjo. »Da, prolog.« Začnem: »Dve hiši, mestu obe veljave vzor...«

Naenkrat zavpije in z dolgim kazalcem zavrta v zrak: »Ne, hudiča!« Zdrznil sem se. Kaj ni bilo prav?

»Še enkrat!«

Začnem, pa me spet ustavi, ne spominjam se več pri katerem verzu.

»No, kaj je bilo napak?«

»Ne vem!«

Nato je sam odrecitiral prolog, lepo, počasi in takoj mi je bilo jasno, kje sem ga polomil.

»Si boste zapomnili? Sicer je pa v redu.«

»Bom.«

Zakaj se mi je to zgodilo? Režiser me je bil postavil na visok podstavek v ospredje odra v popolno temo, le močan žaromet mi je osvetljeval glavo in me čisto oslepil. Lebdel sem v črnem, praznem prostoru, lovil ravnotežje in komaj čakal, da končam besedilo, preden se zvrnem v orkester. V takem položaju se nisem mogel zbrati in sem vlogo mehanično odbrenkal.

To je bilo edinokrat, da mi je dal po jeziku.

Mnogo let pozneje pa mi je podaril prav knjigo »Romeo in Julija« s posvetilom »Gospodarju Ivanu Jermanu za dobre misli. Oton Župančič, 23. XI. 1940«.

Ko je pripravljaj izdajo knjige »Romeo in Julija«, je imel razgrnjenih po mizi v pisarni več vzorcev za tisk in obliko knjige in me vprašal, za katero varianto bi se odločil. Pokazal sem mu.

»Marko je tudi za to, pa meni je tudi všeč.«

In pri tem je ostalo. Zapisal je »gospodarju«, ker sem na njegovo željo in prizadevanje prevzel ekonomat SNG. A o tem pozneje.

Pa še en dragocen spomin na velikega moža hrani moja hči. Knjižico »Pokonci izpod korenin« s posvetilom »Miklavž — Veroniki 1927«.

Janez Žagar, poznejši vodja knjižne založbe »Modra ptica«, bi bil rad igralec. Za preizkušnjo so ga zasedli v Goljevi mladinski igri »Peterčkove poslednje sanje« v vlogi tretjega vojščaka. Svoja verza je odrecitiral z globokim, lepo zvenečim glasom v zategnjeni, krepki dolenjščini.

»Kaj tu? I kralj i modrijan težku adguvar najde, če atrak sprašuje.«

Čprav so bili Matjaževi hrami pod Gorjanci, nismo igrali v narečju. Njegova govornica je tako izstopila, da je zbudila Župančičevo pozornost. Naročil mu je, naj se čez počitnice nauči ta verz brez narečnega prizvoka. Obljubil je in prepričan, da je naročilo izpolnil, je po počitnicah Župančiču v pisarni odpel svoja verza natanko v stari viži. Župančič ga je pristrčno ljubeznivo pohvalil, da je tako lepo povedal, kakor da bi slišal samega Trubarja, toda — za današnji oder to ni.

Poleg uspešne odprave elkanja je poskušal odpraviti končni »i« pri nedoločniku, ampak samo v prozi, v verzu ne. Pa ni dolgo vztrajal pri tem, ker so se učitelji slovenščine pritoževali, da dijaki ne ločijo več nedoločnika od namenilnika.

Po premieri Cankarjevega »Pohujšanja v dolini šentflorjanski« v Šestovi režiji me ustavi na stopnicah, stisne roko in pravi:

»Za Petra zaslužite medaljo.«

To mi je bilo največje priznanje in nagrada v vsem mojem gledališkem delu.

Ogorčeno pa je odklonil »Pohujšanje« v režiji M. Skrbinška. Njegov greh je bil, da se je odmaknil od izhrojene poti in predstavo rahlo stiliziral. Ko sem mu predstavo pohvalil, je vzrojil: »Kaj? Cankar bi se v grobu obrnil, če bi to videl. To je skrunitev Cankarja!«

Ko sem mu hvalil nekega avtorja, me je zavrnil: »Mož nima besede« — s poudarkom na *besede*.

Kako je Župančič bral svojo »Veroniko Deseniško«, je opisal Fr. Lipah in ne potrebuje dopolnila. Vsem, ki so to doživeli, bo branje ostalo v živem spominu. Kar me je takrat pretreslo in me v vsej neposrednosti spremlja, je vzklik iz Veronikinega samogovora v temnici:

»O, mili Jezus!«

Natanko vidim in slišim Župančiča, kako je to izgovoril. Kaj vse je bilo v teh treh besedah. Koliko bolečine, ponižnosti, vdanosti, zaupanja, vere. Ob tem doživetju sem razumel njegov verz »v biser je stisnila svojo vso bol«.

Nihče ni znal bolje od njega jasno in pregledno razčleniti besedilo in izluščiti misel.

Lipah je pri nekem njegovem novem prevodu Shakespearja prinesel na vajo »reklamko« z nemškim prevodom, češ da je neko mesto v prevodu tako zavito, da si mora pomagati z nemškim prevodom. Ko pa je Župančič prebral tisto mesto, je postalo na mah razumljivo.

Z njegovim prevodom Hamleta smo imeli precej težav. Bili smo navajeni na Cankarjevega, ki se nam je zdel preprostejši in bolj govorljiv. Počasi smo

lezli v Župančičevo mojstrovino in odkrivali lepoto tega zares kraljevskega jezika.

Kako opisati njegov gnev, ko so pod Živkovićevo diktaturo trgali Canrarjevo besedilo iz šolskih beril! Slovenstvo je kar vrelo iz razbolele duše. Videti je bil kot svetopisemski prerok v vsej duhovni veličini. Kdo bi si mislil, da se zna ta na pogled umirjeni človek tako razvneti in razbesneti v sveti jezi.

Po tistem »Prologu« in »Petru Kobarju« sva se zblížala, še posebno pa v stalnih stikih, ki sem jih imel z njim kot tajnik »Združenja gledaliških igralcev« v času nenehnih finančnih in eksistenčnih kriz gledališča od leta 1928 vse do vojne.

Nerodno mi je ob spominu, kako smo silili vanj in ga priganjali, kaj naj bi storil spričo obupnih razmer. Ni dosti govoril, bolj je poslušal in v mislih blodil po kdove kakšnih poljanah. Risal je čudovita gola drevesa, nagrobne spomenike, namesto imen pokojnikov je vpisoval vsote denarja, ki bi nas rešile in ki jih ni bilo od nikoder. Sem pa tja je vzdignil glavo iznad papirjev, premeril naju z Drenovcem, predsednikom »Združenja«, z dolgim presunljivim pogledom. Nastal je dolg, mučen molk, ki ga je pretrgal Drenovec z vprašanjem: »Kaj je za storiti?« Župančičev odgovor »Sto hlač« je sprostil napetost in speljal pogovor na manj zoprne stvari.

Najhuje je bilo leta 1934, ko je že kazalo, da bodo vsa prizadevanja za rešitev gledališča zaman. Kriza je bila le gmotna in ne umetniška. Kazalo je, da gmotna stiska celo spodbuja umetniško dejavnost. Kriza je bila odraz krize družbe in vsega sistema. Takratna oblast je hotela rešiti vprašanja tako, da bi zaprli samostojno Dramo in jo strpali z Opero v eno hišo.

Stanovska organizacija igralcev je vodila oster boj za gledališče. Pisali smo po časopisih, sklicevali javna zborovanja, pošiljali resolucije vsem mogočim uradom, obiskovali odgovorne politike itd. Ko smo izčrpali ves ta repertoar, smo potrebovali še Župančičevo besedo.

Bil je na oddihu v Koči vasi pri Ložu, kjer so nastale »Ostrnice«. Po nalogu »Združenja« sem ga obiskal.

Sprejel me je dramaturg Josip Vidmar, ki je bil tam skupaj z Župančičem. Peljal me je do vrat njegove sobe in vprašal:

»Veš, kdo je prišel? Neki igralec.«

Odgovor izza vrat: »Pa ne po duši.«

Ali me je videl prihajati, ali me je slišal govoriti z Vidmarjem, ne vem. Njegov zategnjeni, kot sveder vrtajoči pogled se je zapičil vame. Mogoče je moj prihod zmotil njegov mir v notranjski pokrajini pod temnimi javorniškimi gozdovi. Da ne prihajam na vljudnostni obisk, je bilo jasno. Morda je iz trenutne nelagodnosti izrekel duhovito domislico, ki je lahko kaj pomenila ali pa tudi ne — kot pravimo: »samo, da nekaj rečeš«. O tem takrat nisem utegnil premišljati. Tudi pozneje ga nisem nikoli napeljal na to. Obviselo pa je v meni kot težko vprašanje, kot nerazvozljan voz. Natančneje sem o vsem tem razmišljal šele v partizanih, ko sem v kritičnih položajih sklepal pozemske račune.

Nič dosti besed ni bilo treba. Obljubil je, da bo napisal izjavo.

Obisk sem končal z igranjem taroka. Takima mojstrskima soigralcema nisem bil kos — izgubljal sem kot za stavo.

V pismu, datiranim »Koča vas 14. 11. 1934« (Gled. list 1948—1949, št. 7) mi je poslal jedrnato izjavo »Ena hiša?«, v kateri se je zavzel za neokrnjeno gledališče. S tem je bilo konec govoricam in nameram, da bi stlačili Dramo in Opero v eno hišo.

Ko smo se 1933. leta pogovarjali, ali naj odgovorimo duhovniku Jurharju na njegovo »resolucijo«, ki je polemizirala z našo in v kateri je zanikal kakršnokoli vrednost in potrebo po gledališču in dramatiki nasploh, je Župančič modro odločil: »Naredimo kot stari Skiti. Če so pijani potrdili, kar so trezni sklenili, je obveljalo.« Polemika z Jurharjem bi v tistih razmerah samo škodila. Ostalo je pri Župančičevem predlogu, le da brez pijanosti in tudi brez njegove priljubljene pesmi v veseli družbi: »Birt rajtngo piše, ne gremo še od hiše, od hiše, od hiše, ne gremo še domov!«

1940. leta me je po odhodu ekonoma in tajnika K. Mahkote predlagal za ekonoma SNG. Ban imenovanja ni hotel podpisati, češ da sem komunist in nevreden zaupanja. Šele ko mu je jamčil zame, je podpisal imenovanje.

»Določen si bil za Bilečo. Denunciacija je prišla iz Drame. Bodi previden!«

Skušali smo ga čimbolj razbremeniti administrativnih poslov, da se je lahko predajal literarnemu delu. Podpisovati račune in naloge je pa le moral. Med takim podpisovanjem je bilo dovolj priložnosti za krajše in daljše pogovore.

Vedel sem, da ga je Vidmarjeva kritika »Veronike Deseniške« prizadela. Obzirno sem ga vprašal, ali bo nadaljeval s Celjani.

»Ne. Ta človek me je ubil!«

Žal mi je bilo, da sem dregnil v bolečo rano. Ni pokazal, da bi mi zameril.

Nagovarjal sem ga, da bi prevedel Puškinovega »Jevgenija Onjegina«.

»Šel bi na Bled za par mesecev, pa bi ga. Ampak samo pod pogojem, če ti prevedeš »Pantoloni, frak, žilet, etih slov na ruskom njet«. Vse drugo bom sam opravil. Elegantno mi je dal pod nos. Prav mi je bilo! Priznal sem mu, da nisem imel smisla za verz, dokler nisem začel prebirati Puškina. On mi je odkril svet poezije.

»Veš, kaj se to pravi? Da je Puškin velik pesnik!«

Pravil mi je, kako je včasih iskal besedo. »Pa stopim v tramvaj in kar naenkrat mi zapoje.«

Pri Hamletu je hotel kako drugače izraziti »Biti, ne biti«. Naj je še tako mozgal, je ostalo pri starem.

Prišla je okupacija. Ni treba posebej poudarjati, da je bil od vsega začetka z vsem bistvom proti okupatorju. Poskušal in tvegati je mnogo, ko se je zavzel za gledališče. V strahu je bil za njegovo usodo.

Ob ustanovitvi Osvobodilne fronte sva se odprto pogovorila, kako lahko gledališče pomaga fronti. Vnaprej mi je dal polnomočje, da ukrepam po potrebi, ne da bi ga za vsako posamičnost prosil za odobrenje. Šlo je za denar in za blago za partizane iz gledaliških skladišč. Samo to je pripomnil: »Glej, da bodo knjige v redu!«

Nismo pretirano skrivali svoje naravnosti, sicer me ne bi Prežihov Vornanc — moja povezava z Izvršnim odborom — opozoril, »da se že vse preveč govori o OF v gledališču«.

»Od Župančiča do tebe bodo vse zaprli. Pazite!«

Ko mu je Vidmar pravil, v kakšnih moralnih stiskah so naši likvidatorji in da potrebujejo pomoč, je Župančič odgovoril:

»Reci jim, da bi jaz isto delal!«

»Mirno bi ga ustrelil in me ne bi vest prav nič pekla,« mi je pripovedoval o fašističnem oficirju, ki je šel pred njim po cesti.

O tem sem že pisal, vendar sodim, da spada v ta zapis, ker kaže v ostri luči Župančičev odnos do okupatorja.

Ti izjavi iz ust pesnika ljubezni, prave človečnosti in lepote, slikata v težkih barvah gorje, vse hudo in usodno, kar se je bilo zgrnilo na nas. Če bi bil boljšega zdravja, bi bil zanesljivo šel v partizane.

Na poti s pevskim zborom JLA »Srečko Kosovel« skozi Albanijo v domovino, so me na ministrstvu prosvete v Tirani počastili z albanskim prevodom »Hamleta«. Z velikim veseljem sem čakal trenutka, ko ga bom lahko dal Župančiču. Po prihodu v Ljubljano sem to storil. Vedel sem, da ima vse mogoče prevode »Hamleta«, albanskega pa prav gotovo ne.

Hlastnil je po knjižici, listal po njej in iskal, kako se v albanščini glasi: Biti, ne biti.

*

21. 12. 1948 sem po nalogu ravnatelja Jana šel k njemu s prošnjo in vprašanjem, do kdaj bi lahko prevedel 1. in 5. dejanje »Antonija in Kleopatre«. Obljubil je, da do konca januarja.

15. 1. 1949 sem bil ponovno pri njem. Prosil sem ga, da bi napisal članek za Gledališki list ob tridesetletnici Drame. Obljubil je. S prevodom pa še ni prišel.

18. 1. 1949 je napisal članek. Izšel je v Gledališkem listu Drame 1948—1949, št. 7.

Iz članka navajam:

»Poslej bo drama in opera zares shajališče, kjer ljudstvo gleda svojo podobo v umetnih likih, se prešinja s socialno miselnostjo, si vzgaja značaj in lika in mika jezik.«

Ta zapis — pobiranje raztresenih dogodkov po njivi spomina — končujem z njegovimi besedami:

»Veš, moja glava je rešeto!«

Tudi moja je. Kaj malo je ostalo na njem.

Peter Malec

SREČANJA Z OTONOM ŽUPANČIČEM

Kdo je Oton Župančič in kaj pomeni njegovo delo za slovensko literaturo, sem že kot dijak precej vedel; še posebej pa sem dojel njegovo veličino ob dveh priložnostnih »srečanjih« s pesnikovim delom.

V dijaških letih me je zanesla pot v ljubljansko Dramo, kjer sem občudoval njegovo *Veroniko Deseniško*. Predstava me je do dna pretresla. Ko da sem pri slovesni maši, odeti v razkošje in zlato. Od igralcev sta me prevzela predvsem nepozabna Marija Vera kot Jelisava in mogočni Herman Ivana Levarja, ki sta nosila vso težo uprizoritve. Zares velika mojstra! Krhka deklinost Veronike z Desenic Mihaele Šaričeve — kot da ni s tega sveta — se je nekam nevidno